

Orgaan van de „Vereniging van Vrienden van de Zaanse Schans”

— Verschijnt 6 x per jaar

Voorlopig secretariaat: B. Ijskes, Bleekerstraat 34, Zaandam

Postgiro 42940 ten name Nutsspaarbank Zaandam ten behoeve van boekje no. 9343

N°. 2 April 1962

MONUMENTENZORG

Wanneer er van monumentenzorg sprake is, dient men zich af te vragen wat men onder monumenten verstaat. Het zal duidelijk zijn dat men er niet uitsluitend, ja vaak geheel iets anders dan standbeelden en andere werken, opgericht ter nagedachtenis van belangrijke personen of gebeurtenissen, mee bedoelt.

Onder monumenten nu begrijpt de Monumentenwet:

- 1e. alle vóór ten minste vijftig jaar vervaardigde zaken, welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun volkskundige waarde.
- 2e. terreinen welke van algemeen belang zijn wegens daar aanwezige zaken als bedoeld onder 1.
- 3e. alle zaken en terreinen welke van algemeen belang zijn wegens de aan die zaken en terreinen verbonden geschiedkundige herinneringen.

Onder beschermde monumenten vallen: onroerende monumenten welke zijn ingeschreven in de wettelijke registers; kerkelijke monumenten; stads- en dorpsgezichten; groepen van onroerende zaken: hieronder begrepen bomen, wegen, straten, pleinen en bruggen, grachten, vaarten, sloten en andere wateren, welke met een of meer tot de groep behorende monumenten een beeld vormen, dat van algemeen belang is wegens de schoonheid of het karakter van het geheel.

Er vallen dus zowel kastelen, kerken, huizen, boerderijen als molens, bruggen, poorten, vaarten en wegen onder het bereik van de wet. Bovendien ook zeer nadrukkelijk terreinen welke door natuurschoon of door hun betekenis voor wetenschap e.d. van belang zijn.

Ten dele zijn de objecten te vinden in „de Geïllustreerde Beschrijving van de Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst, samengesteld en uitgegeven vanwege de Rijkscommissie voor de Monumentenbeschrijving”.

De Monumentenraad, die uit hoofde van de wet is ingesteld, verricht de werkzaamheden, die hem krachtens de wet en de minister van O.K. en W. worden opgedragen.

Deze raad is onderverdeeld in vijf afdelingen, van welke de Rijkscommissie voor de monumentenzorg en die voor de monumentenbeschrijving zich het meest met de praktijk der bescherming en zorg inlaten.

Om nu even de omvang van het zorgelijk monumentenbezit in ons land te bepalen: voorlopig is vastgesteld dat er ruim 5000 grote objecten bestaan in de vorm van kastelen, kerken, raadhuisen enz. en minstens 50.000 kleine gevallen zoals huizen, boerderijen, poorten, bruggen, molens enz. Nu bestaat de monumentenwet nog maar sinds 1961 en de eigenlijke werking daarvan moet nog goed op gang komen met behulp van de apparatuur, die krachtens de voorlopige wet van 1940 tot stand was gebracht.

Hoewel de overheid reeds lang subsidies gaf voor het herstellen en restaureren van oude monumenten, valt het te begrijpen, dat men gearzeld heeft met het tot stand brengen van een doeltreffende wet voor deze moeilijke materie. Immers de financiële consequenties hiervan zijn van een zodanige omvang, dat enige terughoudendheid, hoe funest in de gevolgen voor het object, wel te verklaren valt. De activiteiten in de daadwerkelijke monumentenzorg kwamen dan ook voornamelijk uit de particuliere sfeer. Onder de vele particuliere instellingen, die zich intensief op dit terrein bewegen, moeten vooral genoemd worden: de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten (opgericht in 1905); de Bond Heemschut (1911); de vereniging „Hendrick de Keyser” (1918); de vereniging „de Hollandsche Molen” (1923); „de Zaanse Molen” (1925); de Commissie Zaanse Schoon.

De vereniging tot behoud van Natuurmonumenten werd opgericht naar aanleiding van de plannen, die het gemeentebestuur van Amsterdam koesterde om het Naardermeer aan te kopen voor vuilstorting. Het leek een mooi plan: het meer was gemakkelijk per as en vaartuig bereikbaar te maken en men zou vele jaren het stadsvuil kwijt kunnen en een onnut moeras in vruchtbaar land veranderen! Deze voorgenomen aanslag op Europa's meest unieke plassen- en moerasgebied, waarin belangrijke plantengemeenschappen van open water tot moerasbos naast een zeldzame fauna worden aangetroffen, bracht een aantal natuurvrienden bijeen, die de handen ineensloegen om deze ramp te voorkomen. Zij stichtten de vereniging en hoewel deze op het moment van onderhandeling tot aankoop van het meer maar 80 leden telde, wist zij spoedig d.m.v. een lening tegen matige rente het meer voor f 150.000,— in bezit te krijgen. Hoewel men aanvankelijk op veel onbegrip stuitte, is de vereniging uitgegroeid tot een organisatie van 40.000 leden

en wist zij in de loop van haar bestaan ruim 16.000 ha aan belangrijke terreinen, verdeeld over 80 objecten, in bezit te krijgen. Dank zij haar activiteit zijn in de provincie Noordholland behalve het Naardermeer (751 ha), Gooilust en Corversbos (217 ha), Hilverbeek met Spiegelrust (75 ha), terreinen in de Ankeveense plassen (239 ha), in de Kortenhoefse plassen (170 ha), de Oosteinderpoel (21 ha), Dennenoord in Naarden (4 ha), IJdoorn (35 ha), de Baanakkers in Jisp (2,5 ha), drie terreinen op Texel (216 ha), de Putten bij Petten (14 ha) en het Heilooër bosch (71 ha) voor vernietiging of verminking gespaard gebleven. De gewestelijke onderafdeling „het Noordhollandse Landschap” heeft bovendien verworven: het Wildrijk in de Zijpe, het Hargergat, de Kleiput bij Schellinkhout, terreinen in het Limmerveld, het Ilperveld, de Spaarnwouderven en langs uitlopers van het Alkmaardermeer.

Van de overige natuurmonumenten in ons land vermelden we nog: Voornes duin, terreinen aan de Nieuwkoopse plassen, de Loonsche en Drunensche duinen, Oosterwijksche Vennen en Bosschen, de Kampinasche Heide, het Hulshorster Zand, het Leuvenumsche Bosch, de Wolfhezer Bosschen, het Nationaal Park „de Veluwezoom”, het Eerder achterbroek, het Buurser Zand, de Dwingelose Heide, het Fochtelooër Veen, enz. enz. Het zegentrijke werk dat de vereniging ten behoeve van ons land en zijn bevolking heeft verricht laat zich moeilijk overschatten. Want alle bezittingen zijn verworven omdat deze door verkaveling en bestemmingsverandering met vernietiging werden bedreigd. Als voorbeeld diene de Baanakkers bij Jisp. Dit stukje berkenbroekbos met overgangsvveen, een rijke groeiplaats van kraaiheide en verschillende varensoorten, vormde een kostelijk overblijfsel van de oertoestand van ons hoogveenlandschap. Het was echt „onland” en eigendom van de gemeente Jisp. Het leverde niets op en toen men in de crisisjaren rond 1930 om een baggerbergplaats verlegen zat (men liet werklozen de sloten uitbaggeren), besloot men de Baanakkers daarvoor te bestemmen. De gemeenteraad had een voorstel daartoe reeds aanvaard, maar bleek na interventie van een belangstellende Zaan-kanter bereid om het voor *f* 500,— aan Natuurmonumenten te verkopen. Het reservaat bleek na grondig biologisch onderzoek een buitengewoon rijke micro flora en fauna te bezitten.

Ook in het Twiskegebied tussen Oostzaan en Landsmeer had de vereniging enige zeer belangrijke terreinen aangekocht, hetgeen niet kon verhinderen dat een heilloos en nimmer voltooid plan tot ontginning gedeeltelijk werd uitgevoerd.

Wat Natuurmonumenten voor het behoud van landschapsmonumenten heeft gedaan, verrichtte de vereniging Hendrick de Keyser voor de Oud-Hollandse bouwkunst. Het doel van deze in 1918 opgerichte vereniging wordt als volgt omschreven:

„De vereniging stelt zich ten doel maatregelen te nemen tot behoud van oude gebouwen, die of op zichzelf architectonische betekenis hebben, of een integrerend deel van een schoon en sprekend stadsbeeld vormen, of waaraan historische herinneringen verbonden zijn”.

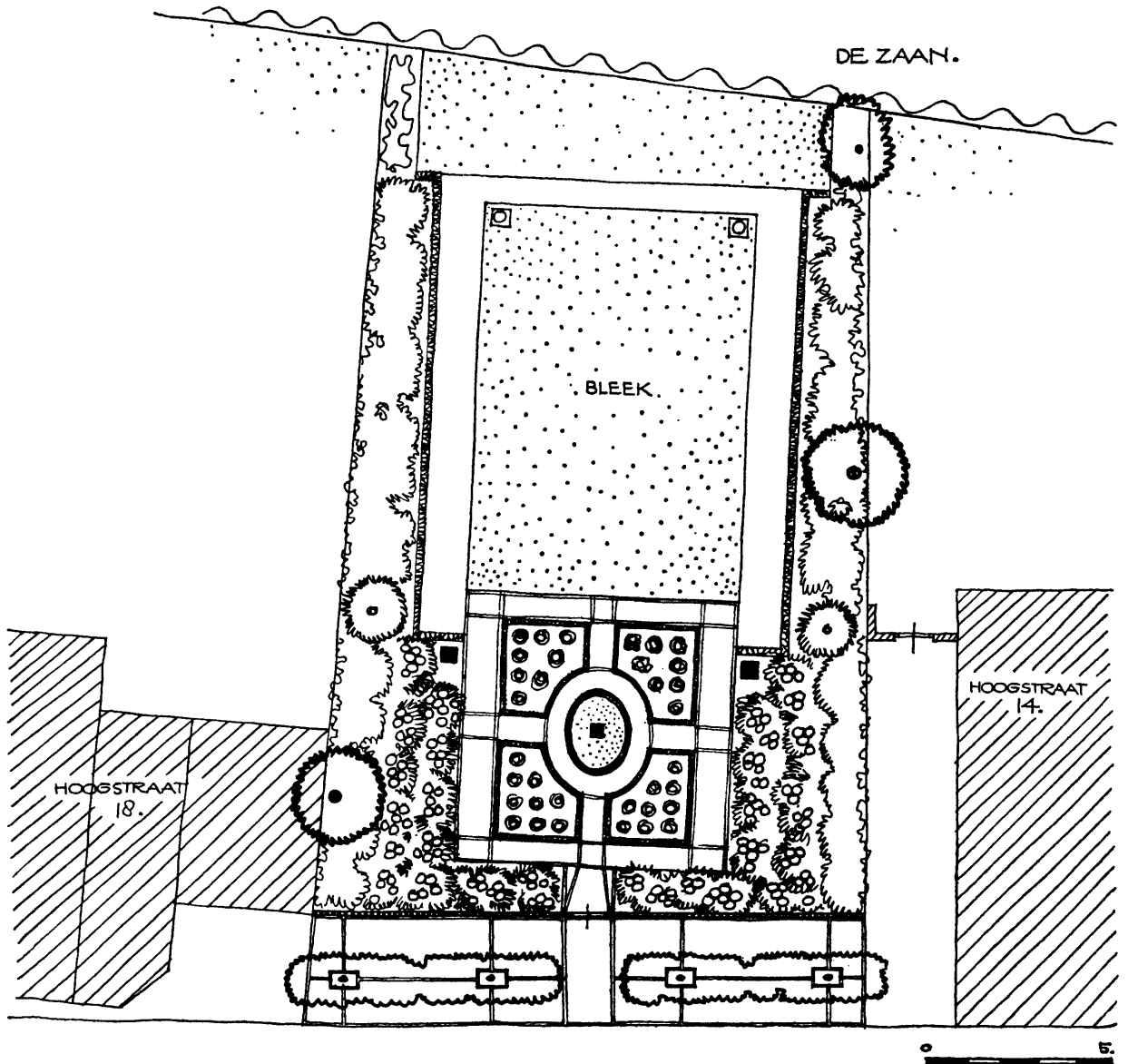
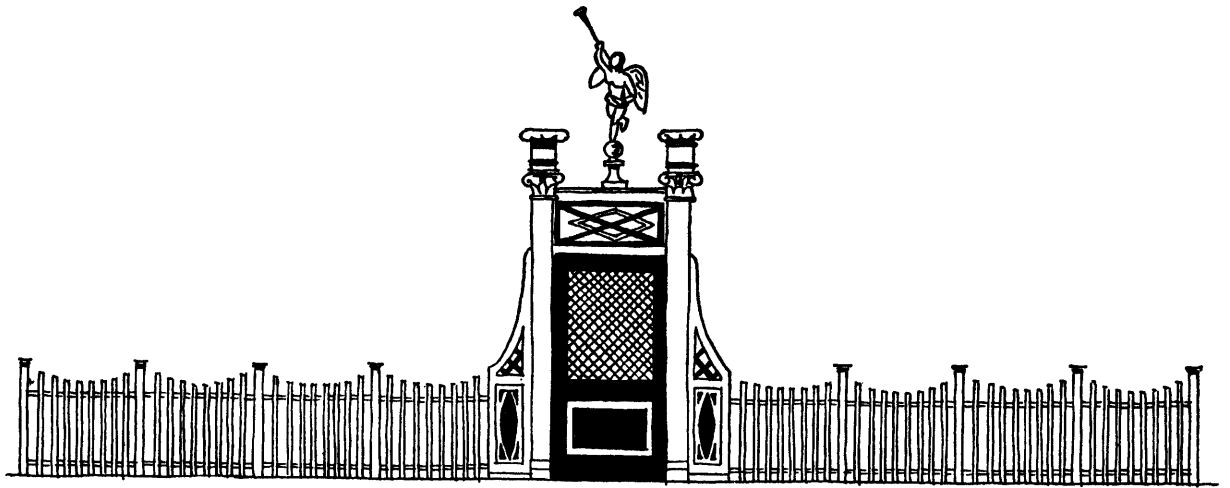
De steeds meer om zich heen grijpende ontluistering van Amsterdams stedschoon vormde de aanleiding tot oprichting van de vereniging. Bij aankoop van het vervallen Wijnkopersgildehuis in de Koestraat te Amsterdam bleek

dat de huuropbrengst van dit pand niet minder dan 90/0 van de koopsom bedroeg. Dit bracht de koper op het denkbeeld dat aankoop en behoud van architectonisch of historisch belangrijke gebouwen door een vereniging zonder al te grote financiële opoffering kon geschieden. In de jaren van haar bestaan heeft de vereniging in vele steden van ons land tal van prachtige huizen van de overgang kunnen redden door ze aan te kopen, op verantwoorde wijze te restaureren en te onderhouden, waardoor ze hun bestemming tot in lengte van jaren kunnen vervullen. Vaak ook was het mogelijk een bepaald stadsdeel of straatbeeld te behouden, nieuwe luister aan vervallen wijken te geven, waardoor de belangstelling voor het oud-nederlands stedschoon werd opgewekt en aldus de stimulerende kracht zowel voor de overheid als voor particulieren merkbaar werd. Evenals „Natuurmonumenten” is „Hendrick de Keyser” een begrip geworden in de monumentenzorg. De „Bond Heemschut” is een samenbundelende organisatie van alle instanties, die de bescherming (schut) van het vaderlandse landschaps- en stadsschoon (de heem) beogen. De bond voert o.a. strijd tegen ontsierende reclame, de verpaling (d.i. het plaatsen van talloze borden e.d.) van de wegen, bovengrondse leidingen, pleit voor inschakeling van landschapsarchitecten bij wegenbouw, normalisatie van rivieren en beken, ruilverkavelingen e.d., opdat er ook nieuw landschapsschoon kan ontstaan. In de Zaanstreek heeft de Bond o.a. (helaas vergeefs) actie gevoerd tegen de beruchte hoogspanningsleiding dwars door het Zaanse polderland, tegen ontsierende reclame langs de spoorwegen en tal van adviezen verstrekt.

In 1923 werd de vereniging „de Hollandse Molen” opgericht met het doel te trachten een totale verdwijning van de windmolen in ons vaderlandse landschap te voorkomen. De vereniging heeft zeer belangrijk werk verricht om de technische uitrusting van de molens aan te passen aan nieuwe vindingen vooral op het terrein van de aerodynamica. Ook als adviserend en bemiddelend orgaan voor de samenwerking van overheid en particulieren heeft de vereniging een zeer belangrijke functie. Door haar tussenkomst en verleende technische adviezen mocht het gelukken om vele molens voor sloop te behoeden.

In 1925 werd in de Zaanstreek de vereniging „de Zaanse Molen” opgericht. Het doel dezer instelling was om de economisch-historische betekenis van de Zaanse industriemolens te documenteren en een verzameling daarop betrekking hebbende bijeen te brengen in een museum. Voorts om steun te verlenen bij restauratie van molens en indien nodig door aankoop molens te behouden. Het Molenmuseum te Koog aan de Zaan en een zevental fraaie molens vormen het zichtbare resultaat van de werkzaamheden van de vereniging.

Door eenzelfde doelstelling enigszins te vergelijken met de Bond „Heemschut” is in de Zaanstreek werkzaam de Stichting „Zaans Schoon”. De aanleiding tot de oprichting hiervan vormde de verticale uitbreiding van de chocolade-fabriek Nicolaas Wit aan de Gortershoek te Zaandijk, waardoor de schaal van de bebouwing op ernstige wijze werd doorbroken en aan het aanzien van dit fraaie dorpsbeeld aan de Zaan in hoge mate afbreuk werd gedaan. Afgevaardigden van de verenigingen: Zaanlandse Oudheidkundige Vereniging, de Zaanse Molen, Genootschap Boekenooien, Bond Heemschut en enkele andere belang-

stellenden kwamen bijeen om middelen te beramen die er toe zouden kunnen leiden, om de laatste resten van de oud-Zaanse houtbouwkunst voor ondergang te bewaren en een studie te maken over alles wat als zodanig aangemerkt kan worden. De volledige naam van de stichting luidt dan ook: „Stichting tot bevordering en documentering van Zaanse Schoon”. Het doel is niet alleen begrepen in de hiervoor genoemde op cultuur-historisch terrein liggende materie, maar geldt wel zeer ook het bevorderen van het ontstaan van nieuwe schoonheid in de Zaanstreek en de ontluistering op elk landschappelijk gebied tegen te gaan. Algemeen werd het ontbreken van een Monumentenverordening in de Zaanse gemeenten als een ernstig gemis gevoeld. Een concept werd daartoe opgesteld en aan de diverse gemeentebesturen ter beoordeling aangeboden. Helaas kwam door tegenstrijdige meningen bij de gemeentelijke diensten, welker advies was gevraagd, in geen enkele plaats zo'n verordening tot stand. Wel vond het streven van de stichting algemeen waardering, hetgeen o.m. tot uitdrukking kwam in een jaarlijkse subsidie, die de meeste Zaangemeenten haar verleenden.

Op het terrein van landschapsontsiering door reclame, het zonder vergunning bouwen van hokken, het beplanten van autokerkhoven enz. wist men enig succes te boeken. Ook werden adviezen uitgebracht aan particulieren, subsidies verleend bij restauraties, aankopen gedaan van bouwfragmenten en waardevolle onderdelen en zelfs werden enige met sloop bedreigde huizen aangekocht om ze te restaureren. Van het lid Th. v. d. Koogh verscheen in „de Zaende” een studie over de Zaanse houtbouw, terwijl het lid Jb. Schipper de middelen besprak om de waardevolle bedreigde panden bijeen te brengen in een speciale Zaanse buurt. Hij wijdde hieraan een gedegen studie, resulterende in het „plan Zaanse Schans”.

Ook op het terrein van beplanting was de stichting actief en werden adviezen verstrekt. Dank zij haar bemoeiingen kwam te Koog a. d. Zaan de fraai beplante tuin aan de Hoogstraat en Zaan tot stand. De stichting heeft ook een vaste vertegenwoordiger in de Welstandscommissie voor de Zaanstreek.

Het plan-Zaanse Schans leidde tot het vormen van een bouwcommissie, die de realisering van het reservaat zou voorbereiden. Deze commissie was samengesteld uit vertegenwoordigers van de gemeente Zaandam en Zaanse Schoon en heeft zeer belangrijk werk gedaan. Door toetreding van vele Zaangemeenten werd „de Stichting Zaanse Schans” gevormd uit vertegenwoordigers van de Zaangemeenten en Zaanse Schoon. Deze stichting zal zich speciaal bezighouden met alle werkzaamheden voor de totstandkoming van de Schans.

Na deze opsomming van verenigingen, die zich op een of andere wijze met monumentenzorg bezighouden is het van belang aan te halen, wat de grote strijder voor Heemschut, dr. Henri Polak in zijn eminente werk „Het kleine land en zijn grote schoonheid” schreef over de Zaanstreek, al was het alleen maar, om te constateren dat wat hij aanwees als karakteristieke schoonheid, nu volstrekt verleden tijd is. Wanneer hij geconstateerd heeft, dat Alkmaar nog veel van zijn vroegere schoonheid heeft bewaard vervolgt hij op blz. 38:

„Het zelfde kan niet gezegd worden van Zaandam en de dorpen langs de Zaan, die er als het ware bij behoren. Als

voorheen zijn het daar nog immer nijverheid en bedrijf, die hun stempel op de streek drukken. Doch waar voorheen de wind drijfkracht was, vervullen thans stoom en electriciteit deze taak; fabrieksgebouwen hebben de plaats ingenomen van de talrijke molens van allerlei aard en vorm, die de Zaanstreek tot een zeer bijzondere maakten. Want al heeft William Morris gezegd, dat niets behoeft lelijk te zijn, zo zijn toch schone fabrieksgebouwen zeer zeldzaam; en al waren zulke gebouwen alle voorbeelden van goede architectuur, dan nog zouden zij niet de windmolens kunnen vervangen, de stoere reuzen wier vrolijk cirkelende wieken de natuurlijke drijfkracht des winds opvangen en overbrengen op de werktuigen in hun binnenste. Er staan daar nog wel molens, maar hun aantal is gering en vermindert gestadig, evenals dat der 17de en 18de eeuwse Zaanse huizen met hun houten, dikwijls fraai gesneden en in sprekende kleuren beschilderde houten gevels. Men heeft er ook, ter wille van het aangeboden verkeer veel gedempt en genormaliseerd, zoals dat heet en aldus het stads- en dorpsbeeld onherstelbaar geschonden. Doch ook hier heeft men de schoonheid, schepping van het voorgeslacht, niet geheel en al kunnen vernietigen. Nog vindt men hier vele plekken, waar de oude huisjes staan langs de sloten, met hoge trapbruggetjes, die tussen de talloze eilandjes de verbinding vormen. Er zijn nog ettelijke oude houten gevels aanwezig en hier en daar beheersen nog windmolens de omgeving of sluiten een doorkijk af. Te midden van veel lelijks is er genoeg schoonheid gebleven om Zaandam en zijn satellieten voor volkomen verval tot banaliteit van een modern nijverheidsmiddelpunt te behoeden”.

Dit citaat dateert uit 1930 en er is sinds die tijd veel veranderd, maar niet ten gunste van het Zaanse karakteristiek schoon.

In 1905 kwam de voorlopige lijst van monumenten van geschiedenis en kunst gereed. Van de daarop voorkomende gebouwen bleek te Zaandam in 1962 ruim 80% door sloping verdwenen te zijn.

In 1953 kwam de geïllustreerde beschrijving over Waterland en de Zaanstreek uit. Zelfs van de daarin opgesomde monumenten bleek nu alweer een deel niet meer aanwezig te zijn! Onder monumentenzorg verstaat men in de eerste plaats het goede onderhoud van de objecten, die met het oog op hun ouderdom een extra zorgvuldige behandeling nodig hebben. Dit nu gaat vaak de draagkracht van vele eigenaren te boven en daarom beraamt men maatregelen om hierin te voorzien. In de tweede plaats komt de eigenlijke restaureren van de monumenten, wanneer deze in een toestand van verval zijn geraakt en gewoon onderhoud niet voldoende is om deze toestand op te heffen. Vaak zijn de gebouwen in de loop der eeuwen ingrijpend veranderd en verknoeid of vonden ondeskundig uitgevoerde herstellingen plaats. Vooral in de 19e eeuw heeft men vaak op onverantwoorde wijze met de monumenten gehandeld, waardoor het karakter van de bouwwerken dikwijls werd aangetast. Nauwkeurige en diepgaande studies bleken vaak nodig om tot verantwoorde restauraties te kunnen komen. Dat was o.m. ook het geval met de percelen Jagerspad 5 en de Harenmakerij, welke naar de Zaanse Schans moesten worden overgeplaatst, omdat ze op hun oorspronkelijke standplaats niet konden blijven staan. De hoofdvormen van beide huizen leveren de minste moeilijkheden op, het zijn de oorspronkelijke inrichting en detaillering, die tal van vragen oproepen. Een uit stijl-

historisch oogpunt verantwoord en naar tegenwoordige woonbegrippen aanvaardbaar huis moet het resultaat zijn van alle overwegingen. Dat hierbij wel eens concessies moeten worden gedaan, valt licht te begrijpen. Indien nu door een bekwaam architect een restauratieplan voor een bepaald object is gemaakt, gaat dat ter beoordeling naar de Dienst voor de Monumentenzorg. Nadat vanwege deze dienst ter plaatse een grondig onderzoek is ingesteld, wordt het aandeel bepaald, dat het Rijk in de kosten zal bijdragen. De financiële regeling bestaat, behalve uit een aandeel van de eigenaar, uit bijdragen van Rijk, Provincie en Gemeente. Speciaal voor molens bestaat sinds kort een regeling tot het verlenen van bijdragen in de normale onderhoudskosten. Tot een maximum van 60% van f 1.000,— aan onderhoudskosten per jaar, kan een moleneigenaar van de Overheid

een subsidie ontvangen voor verricht onderhoudswerk. Men hoopt hiermede het verval door verwaarlozing te voorkomen. Voorlopig geldt de regeling alleen voor in bedrijf zijnde molens, eenzelfde maatregel voor stilstaande molens is in voorbereiding.

Kleine restauraties aan woonhuizen e.d. in de Zaanstreek kunnen gesubsidiëerd worden door de Stichting Zaans Schoon, welke voor dat doel van Rijksweg jaarlijks een subsidie ontvangt. Betreft het grotere restauraties van panden, welke niet voor overplaatsing naar de Zaanse Schans in aanmerking komen, maar ter plaatse gehandhaafd kunnen blijven, dan geldt daarvoor de algemene regeling. Op deze wijze hoopt men de monumenten van geschiedenis en kunst zo lang mogelijk in stand te houden.

F. Mars

Hoewel de tuin, die de Stichting Zaans Schoon onlangs te Koog aan de Zaan mocht verwerven, buiten het terrein van de Zaanse Schans is gelegen, lijkt een bespreking in ons blad toch gerechtvaardigd, omdat de lotgevallen van deze tuin zo wonderwel passen in het raam van de Stichting Zaanse Schans.

Wat is n.l. het geval?

Tussen de percelen Hoogstraat 14 en 18, respectievelijk bewoond door de families E. G. Duyvis en Dr. G. N. Honig, lag reeds jaren een onbebouwd terrein, eigendom van de heer C. J. Honig, die daarop een tuin had doen aanleggen.

Die tuin lag daar voor het genoegen van de Kooger bevolking, want op deze plaats, overigens de enige plaats, had men een schitterend uitzicht op de Zaan, de Poel en de molen de Ooievaar.

Het terrein was niet altijd een tuin geweest. Vroeger stond hier de puddingfabriek „de Lelie”, die de heer Honig had doen slopen om ter zijner tijd op dit unieke punt aan de Zaan zichzelf een huis te bouwen.

Maar toen hij, tijdens de laatste oorlog hiertoe wilde overgaan, was dit niet mogelijk, zodat hij een huis betrok aan de Gortershoek in Zaandijk.

Tot ieders genoegen bleef de tuin!

Toen enige jaren geleden de gemeente Koog aan de Zaan voor dit deel van de gemeente een z.g. plan voor de bebouwde kom vaststelde, bleek dat de heer Honig juist zijn tuin als bouwterrein wenste te verkopen. Zeer velen in de Koog, ja in de gehele Zaanstreek, betreurden het dat hierdoor tuin en uitzicht verloren zouden gaan.

Maar na enige tijd bleek dat de aspirant-koper van het bouwen moest afzien.

De heer J. W. de Boer, penningmeester van Zaans Schoon, zon nu op middelen om dit terrein voor goed onbebouwd te laten en na zeer vele gesprekken met alle betrokkenen kon hij het genoegen smaken, dat de heer C. J. Honig het genereuze aanbod deed de tuin om niet aan de Stichting Zaans Schoon te schenken. Zijn broer, Dr. G. N. Honig, schonk een aansluitend terreingedeelte, terwijl de gemeente Koog aan de Zaan de aanleg en het jaarlijks onderhoud voor haar rekening wilde nemen.

Op 3 november 1960 werd voor notaris Mr. C. Walig de akte gepasseerd, waarbij Zaans Schoon eigenaresse werd van de tuin en daarbij de verplichting op zich nam de tuin hier ten allen tijde in stand te houden.

De goede gaven waren hiermede nog niet uitgeput.

De N.V. Kon. Oliefabrieken T. Duyvis Jzn. schonk een fraaie poort met Faam-beeld¹⁾ en Mevr. Wed. E. Smit te Koog aan de Zaan een terra-cotta tuinbeeld, een Pruisisch grenadier voorstellende.

De tuin zelve werd naar ontwerp van Prof. Dr. Ir. J. T. P. Bijhouwer te Wageningen heringedeeld, zodat aan de wegzijde een kleine siertuin kwam te liggen met aan de Zaanzijde de bleek.

Binnen een zoom van hortensia's sluiten smalle paadjes van gele friese straatklinkers vijf perkjes in, omrand met lage palmlaagjes.

In de middelste staat een zonnewijzer, die naar wij hopen in de toekomst nog eens omgeven zal worden door een bed kralen. De vier overige bevatten „ouderwetse” overblijvende planten zoals, Keizerskroon, Constantinopel, Jacobsladder, Vuurwerkplant, Monnikskap, Prikneus en dergelijke.

Door de bleek lopen twee schulpenpaadjes naar de Zaan-oever. Het tuinhok is enige meters van het moderne trottoir teruggelegd, zodat in een sierbestrating van gele friese straatklinkers hier vier lei-linden geplaatst konden worden, waaronder een tweetal banken tot zitten noden.

Aldus is in weinige woorden het relaas verteld van een éénsgezinde hommage aan de sobere levenskunst van onze voorouders, die in deze tuin aan de Zaan zal voortleven.

Zaans Schoon hoopt dat, wanneer in de komende zomer de tuin wat zal zijn ingegroeid, velen en in het bijzonder de heer en mevrouw C. J. Honig, in het voorbijgaan hun blik, met een glimlach van herkenning, over tuin en Zaan zullen laten glijden.

J. S.

¹⁾ Deze poort stond vroeger op de toegangsbrug naar de tuin de z.g. „Overtuin”, die behoorde bij het daar recht tegenover aan de Zaan gelegen pand Hoogstraat 14. Na de demping van de wegsloot ging de poort deelsluitmaken van het hekwerk, dat de tuin van de weg scheidde. De houten poort, geflankeerd door sierlijke zijstukken, wordt bekroond door een prachtige houten engel, blazende op een bazuin en balancerend op een blauw geschilderde en met glasgruis bestrooide houten bal. 's Winters wordt de engel met voetstuk binnenshuis bewaard en vervangen door een witgeschilderde houten bal.